

1.

Vieną balandžio dieną, iš karto po pietų, mano vyras pareiškė norįs mane palikti. Pasakė tai, kai mes kraustėme stalą, vaikai kaip įprasta niovėsi savo kambaryje, šuo parpdamas sapnavo prie radiatoriaus. Paaiškino, kad yra susipainiojęs, išgyvena bjaurų nuovargio, nepasitenkinimo, gal bailumo metą. Ilgai kalbėjo apie mūsų penkiolika santuokos metų, apie vaikus, pripažino, kad neturi ko prikišti nei jiems, nei man. Elgėsi santūriai kaip visada, išskyrus pernelyg platų dešinės rankos mostą, kai nutaisęs vaikišką miną paaiškino, kad tylūs balsai, lyg koksai kuždesys, stumia jį kitur. Paskui prisiėmė kaltę už viską, kas vyksta, ir atsargiai uždarė duris sau už nugaros palikdamas mane suakmenėjusią prie kriauklės.

Visą naktį mažčiau, draskoma nevilties didelėje santuokinėje lovoje. Kad ir kiek nagrinėjau nesenas mūsų santykių fazes, niekaip neįžvelgiau tikrų krizės ženklų. Aš puikiai jį pažinojau, žinojau, kad jis – tykių jausmų žmogus, negalįs apsieiti be namų ir mūsų šeimos ritualų. Mes apie viską kalbėdavomės, vis dar mėgdavom apsikabinti ir bučiuotis, kartais jis mokėdavo prajuokinti mane iki ašarų. Man atrodė neįmanoma, kad jis tikrai norėtų išeiti. Kai paskui prisiminiau, kad jis nepasiėmė nė vieno jam svarbaus daikto ir net pamiršo atsisveikinti su vaikais, tvirtai įtikėjau, kad čia nieko rimto. Jis išgyvena tokį laikotarpį, kokie

aprašomi knygoje, kai personažas netikėtai karštai sureaguoja į normalų nepasitenkinimą gyvenimu.

Kita vertus, taip jau buvo nutikę: vartantis lovoje man galvon grįžo tas laikas ir įvykiai. Prieš daugelį metų, kai buvome išdraugavę dar tik šešis mėnesius, jis iškart po bučinio pasakė nebeneris su manimi matytis. Buvau jį išimylėjusi, tai išgirdus man net kraujas sustingo, suledėjo oda. Man pasidarė šalta, jis nuėjo, aš likau prie akmeninių turėklų netoli Šv. Elmo pilies žvelgti į išblukusį miestą, jūrą. Bet po penkių dienų sutrikęs man paskambino, pasiteisino, pasakė, kad jį buvo apėmęs ūmus tuštumos pojūtis. Tasai pasakymas man giliai įsirėžė į širdį, ilgai apie jį mintijau.

Jis darsyk jį pavartojo daug vėliau, bene prieš penkerius metus. Anuomet bendravome su tokia jo kolege iš Politechnikos universiteto, Džina, protinga ir išsilavinusia moterimi iš turtingos šeimos, neseniai tapusia našle, turinčia penkiolikos metų dukterį. Mužu buvom prieš keletą mėnesių persikėlę į Turiną, ji buvo mums suradusi gražų butą su vaizdu į upę. Iš pirmo žvilgsnio miestas man nepatiko, pasirodė metalinis; bet veikiai pamačiau, kad iš buto balkono gera stebėti metų laikus: rudenį matydavosi gelstanti ar raustanti vėjo genėjama Valentino parko žaluma, lapai skrajodavo ūksmingame ore, slinkdavo pilku Po upės paviršiumi; pavasarį nuo upės dvelkdavo gairus ir tviskus vėjelis, išjudinąs naujus daigus, medžių šakas.

Aš greitai apsipratau, juolab kad motina su dukra iškart puolė šalinti bet kokius man kylančius nepatogumus, padėjo pažinti miesto gatves, nuvedė pas patikimiausius krautuvininkus. Bet tos malonybės buvo dviprasmiškos. Maniau, kad Džina, be jokių abejonių, išimylėjusi Mariją, ji per daug flirtavo, kartais aš tyčia traukdavau jį per dantį, sakydavau: skambino tavo mergina. Jis su tam tikru pasimėgavimu tai neigdavo, kartu pasijuokdavome, bet santykiai su ta moterimi pasidarė glaudesni, nepraeidavo nė dienos, kad ji nepaskambintų. Tai prašydavo jo

kur nors ją palydėti, tai įtraukdavo dukterį Karlą, kuriai nepavykdavo išspręsti kokio chemijos uždavinio, tai ieškodavo jau nebeoparduodamos knygos.

Kita vertus, Džina mokėjo būti nešališkai dosni, visad pasirodydavo nešina dovanėlėmis man ir vaikams, paskolindavo savo automobiliuką, dažnai duodavo mums savo namo netoli Kerasko raktus, kad nuvažiuotume savaitgaliui. Mes mieliai juos imdavome, ten būdavo smagu, nors visada likdavo rizika, kad netikėtai atsibels mama su dukra ir sujauks mūsų šeimos įpročius. Be to, už paslaugą reikėjo atsilyginti paslauga, ir tos mandagybės virto mus įkalinusia grandine. Marijus pamažėliais prisiėmė tos mergaitės globėjo vaidmenį, eidavo kalbėtis su visais jos mokytojais, lyg pavaduodamas velionį tėvą, ir nors būdavo apsvirtęs darbais, vienu metu pasijuto privalęs dar ir mokyti ją chemijos. Ką daryti? Kurį laiką mėginau laikyti našlę per atstumą, man vis mažiau patikdavo, kad ji įsikimba mano vyrui į parankę ar juokdamasi kužda jam į ausį. Bet vieną dieną man viskas paaiškėjo. Pro virtuvės duris pamačiau, kad mažoji Karla, koridoriuje po pamokos atsisveikindama su Marijumi, užuot pakštelėjusi jam į skruostą, pabučiavo į lūpas. Aš staiga supratau, kad turiu jaudintis ne dėl motinos, o dėl dukros. Toji mergina, gal net pati nesuvokdama, galas žino nuo kada bandė, kaip jos aptakus kūnas ir nerimastingų akių galia veikia mano vyrą; o jis į ją žiūrėjo taip, kaip iš prieblandos zonos žiūrима į baltą saulės plieskiamą sieną.

Mudu apie tai pasikalbėjom, bet ramiai. Nepakenčiau pakelto balso, pernelyg staigių judesių. Mano tėvų šeima pasižymėjo triukšmingais, aiškiai išreikštais jausmais, o aš – ypač paauglystėje, net kai užsidengusi ausis tylėdavau kamputyje tame Neapolio bute, aidinčiame nuo Salvatoro Rozos gatvės eismo triukšmo, – jusdavau viduje verdantį griausmingą gyvenimą ir bijodavau, kad viskas gali ūmai išdrikti dėl pernelyg skaudžios frazės, neramaus

kūno krustelėjimo. Dėl to išmokau kalbėti mažai, apgalvotai ir niekada neskubėti, nebėgti net į autobusą, kiek įmanoma pailginti savo reakcijos laiką, užpildant jį suglumusiais žvilgsniais, netvirtais šypsniais. Vėliau mane dar labiau sudrausmino darbas. Palikau savo miestą nusprendusi niekada čia nebegrižti ir dvejus metus sėdėjau vienos skrydžių bendrovės skundų skyriuje Romoje. Po vestuvių išėjau iš darbo ir ėmiau važinėti paskui Marijų po pasaulį, ten, kur ji nuvedavo inžinieriaus darbas. Naujos vietos, naujas gyvenimas. Dar ir malšindama pokyčių nerimą aš galutinai įpratau kantriai laukti, kol visos emocijos išsproginės vidurį ir paskui pasireikš tykiu, gerklėj gniaužiamu balsu, idant netapčiau kitiems spektakliu.

Toji savidrausmė pasirodė esanti labai svarbi per mūsų nedidelę santuokos krizę. Mudu praleidom daug bemiegių naktų kalbėdamiesi ramiai, tyliai balsu, kad negirdėtų vaikai, kad išvengtume žodžių smūgių, galinčių atverti nepagydomas žaizdas. Marijus kalbėjo užuolankomis kaip pacientas, nemokąs tiksliai įvardyti savo simptomų, man nepavyko priversti jo pasakyti, ką jaučia, ko nori, ko turėčiau tikėtis. Paskui vieną popietę, po darbo, jis grįžo namo išsigandęs, o gal tai nebuvo tikras išgąstis, tik mano veide išvelgto išgąščio atspindys. Dalykas tas, kad jis pravėrė burną kažką man pasakyti, o tada per sekundės dalelytę apsisprendė ištarti visai ką kita. Aš tai pastebėjau, rodos, net išvydau, kaip jam burnoje keičiasi žodžiai, bet nuvijau smalsumą sužinoti, kokių frazių jis atsisakė. Man pakako įsisąmoninti, kad tas bjaurus laikotarpis praėjo, kad tai buvo tik akimirkos svaigulys. Tuštumos pojūtis, paaiškino jis neįprastai išraiškingai, pakartodamas tą pačią sąvoką kaip prieš daugelį metų. Jis buvo jį supančiojęs ir atėmęs gebėjimą matyti ir girdėti kaip įprastai; bet viskas baigta, sąmyšis praėjo. Kitą dieną jis liovėsi bendravęs tiek su Džina, tiek su Karla, nutraukė chemijos pamokas, vėl tapo toks kaip visada.

Tai ir buvo tie keli nereikšmingi mūsų meilės istorijos incidentai, tą naktį kuo smulkiausiai juos išnagrinėjau. Paskui iška muota niekaip nepraeinančios nemigos atsikėliau ir išsiviriau ramunėlių arbatos. Marijus jau toks yra, pasakiau sau: metų metus būna ramus, be menkiausios sumišimo akimirkos, o tada jį staiga išderina koks niekniekis. Ir dabar kažkas jį sukretė, bet nereikia jaudintis, pakanka duoti laiko atsikvošėti. Aš ilgai stovėjau prie lango, pro kurį matėsi tamsus parkas, mėgindama stiklo šalčiu prie kaktos apmalšinti galvos skausmą. Atsitokėjau tik tada, kai išgirdau statomo automobilio burzgimą. Žvilgtelėjau apačion – ne mano vyras. Išvydau muzikantą iš penkto aukšto, tokį Karaną, kuris dabar nunarinęs galvą kilo gatve, per petį persimetęs didžiulį galaižin kokio instrumento dėklą. Kai jis dingo po aikštelės medžiais, išjungiau šviesą ir grįžau lovon. Tai tik dienų klausimas, paskui viskas susitvarkys.

2.

Prabėgo savaitė, o mano vyras ne tik laikėsi savo sprendimo, bet dar ir užtvirtino jį tam tikru negailestingu racionalumu.

Iš pradžių ateidavo į namus kartą per dieną, visada tą pačią valandą, apie ketvirtą popiet. Pabūdavo su vaikais, paplepėdavo su Džaniu, pažaisdavo su Ilarija, kartais visi trys išeidavo su Otu, mūsų vokiečių aviganiu, geru kaip avinėlis, pavedžiodavo jį parko takais, paleisdavo palakstyti paskui lazdas ir teniso kamuoliukus.

Aš apsimesdavau turinti darbų virtuvėje, bet su nerimu laukdavau, kol Marijus užeis pas mane ir paaiškins, kokie jo ketinimai, ar jis išnarpliojo tą raizginį galvoje, ar ne. Anksčiau ar vėliau jis ateidavo, bet nenoromis, kaskart jausdamasis vis nejaukiau, o aš, vadovaudamasi strategija, susigalvota tomis naktimis, kai nesudėdavau bluosto, į tai reaguodavau namų jaukumo spektakliuku, supratingu tonu, demonstratyviu romumu, kartais netgi palydimu linksmų juokelių. Marijus purtydavo galvą, sakydavo, kad esu per gera. Aš susigraudindavau, apkabindavau jį, mėgindavau pabučiuoti. Jis atšlydavo. Jis atėjęs – pabrėždavo – tik su manimi pasikalbėti; norįs, kad aš suprasčiau, su kuo penkiolika metų gyvenau. Dėl to pasakodavo man žiaurius vaikystės prisiminimus, tam tikrus paauglystės bjaurumus, nemalonus ankstyvos jaunystės sutrikimus. Jis troško vien peikti save, kad ir ką

atsakydavau norėdama numaldyti tokią savęs juodinimo maniją, niekas jo neįtikindavo, jis žūtbūt norėjo, kad pamatyčiau jį tokį, koks sakėsi esąs: niekam tikęs, nesugebąs jausti tikrų jausmų, vidutinybė, net darbe plaukianti pasroviui.

Labai atidžiai jo klausydavausi, ramiai atkirtinėdavau, nieko neklausinėdavau ir nekeldavau jokių ultimatumų, viso labo mėginau jį įtikinti, kad visada gali kliautis manimi. Bet turiu pripažinti, kad už to kiauto veikiai ėmė kilti mane gąsdinanti skausmo ir pykčio banga. Vieną dieną prisiminiau juodą figūrą iš savo neapolietiškos vaikystės, stambia, energingą moteriškę, gyvenusią mūsų name už Madzinio aikštės. Eidama apsipirkti ji sausakimšais skersgatviais visada tempdavosi ir savo tris vaikus. Grįždavo apsikrovusi daržovėmis, vaisiais, duona ir jai į sijoną, į pilnus krepšius įsikabinusiais trimis vaikais, kuriuos ji suvaldydavo vos keliais linksmais žodžių caktelėjimais. Jei pamatydavo mane žaidžiančią laiptinėje, sustodavo, pasidėdavo nešulius ant laipto, pasirausdavo kišenėse ir apdalydavo saldainiais mane, mano žaidimų drauges, savo vaikus. Atrodė ir elgėsi kaip moteris, patenkinta savo vargais, ji netgi skaniai kvepėdavo, sakytum, nauju audiniu. Buvo ištekėjusi už tokio vyro iš Abrucų, raudonplaukio, žaliaakio, dirbančio pardavimų agentu, dėl to automobiliu nuolat keliaujančio tarp Neapolio ir Akvilos. Apie jį dabar prisiminiau tik tiek, kad gausiai prakaituodavo, jo veidas degdavo raudonių lyg nuo odos ligos, kartais jis žaisdavo su vaikais balkone, iš šilkinio popieriaus darydamas spalvotas vėliavėles, ir liaudavosi tik tada, kai moteris linksmai šūktelėdavo: ateikit valgyti. Paskui tarp jų perbėgo juoda katė. Po didelių riksmų, dažnai pažadindavusių mane vidury nakties, rodos, it dantiu pjūklų skaldančių namo ir skersgatvio akmenis – ilgų klyksmų ir verksmų, pasiekiančių aikštę, palmės ilgomis šakų arkomis ir nuo išgąščio virpančiais lapais, – tas vyras išėjo iš namų pamilęs tokią moterį iš Peskaros, ir niekas daugiau jo nematė. Nuo tada

mūsų kaimynė ėmė kasnakt raudoti. Savo lovoje girdėdavau tą garsią raudą, mane šiurpinančią aimaną, it taranas išgriaunančią sienas. Mano mama kalbėdavosi apie tai su savo darbininkėmis, jos kirpdavo, siūdavo ir šnekėdavo, šnekėdavo, siūdavo ir kirpdavo, o aš tuo tarpu žaisdavau po stalu su smeigtukais ir kreida ir panosėje sau kartodavau, ką išgirdusi, pusiau graudžius, pusiau grėsmingus žodžius – kai nemoki prie savęs išlaikyti vyro, visko netenki, – moteriškus pasakojimus apie pasibaigusius jausmus, kas nutinka, kai mes, sklidinios meilės, liekame nebemylimos, be nieko. Toji moteris prarado viską, vardą irgi (gal jis buvo Emilija), visiems ji tapo „vargšele“, papratom apie ją kalbėdamos taip vadinti. Vargšėlė verkia, vargšėlė šaukia, vargšėlė kenčia, draskosi praradusi raudonplaukį prakaituotą vyrą, jo klatingas žalias akis. Ji trindavo tarp delnų drėgną nosinaitę, visiems sakydavo, kad vyras ją paliko, ištrynė iš atminties ir sąmonės, ir vyniodavosi nosinaitę ant baltų krumplių, keikdavo vyrą, kuris nuo jos paspruko it godus žvėris į Vomero kalvą. Toks akivaizdus skausmas man ėmė darytis šlykštus. Man buvo aštuoneri, bet jaučiau už ją gėdą, ji kartu nebesivedžiodavo vaikų, skaniai nebekvėpėdavo. Dabar leisdavosi laiptais įsitempusi, sulysusi. Neteko krūtų, klubų, šlaunų putlumo, plataus linksmo veido, vaiskios šypsenos. Perregima oda aptempė kaulus, akys paniro į violetines duobes, rankos virto drėgnais voratinkliais. Vieną kartą mano motina sušuko: vargšėlė, išdžiūvo kaip sūdytas ančiuvis. Nuo tada aš kasdien sekdavau ją žvilgsniu, kai eidavo pro laiptinės duris be pirkinių krepšio, tuščiomis akimis, svirdinėjančiu žingsniu. Norėjau įžvelgti jos naująją pilkai melsvos žuvies prigimtį, tarp rankų ir kojų žvilgančias druskos kruopeles.

Dar ir dėl šio prisiminimo bendraudama su Marijumi aš vis dar demonstravau meilų mažlumą. Bet po kurio laiko jau nebežinojau, ką atsakyti į jo perdėtas istorijas apie vaikystės ar paauglystės neurozes ir kančias. Po dešimties dienų, nes dar ir ėmė rečiau

lankyti vaikus, mano širdy sustiprėjo gaiži pagieža, prie kurios vienu metu prisidėjo ir įtarimas, kad jis man meluoja. Pamaščiau, kad jei aš apgalvotai rodau jam visas išsimylėjusios moters, pasirengusios palaikyti jį ištiktą tos neaiškios krizės, gerąsias savybes, taip gal ir jis apgalvotai mėgina priversti mane pasibjaurėti ir išrėžti: dink iš čia, tu man šlykštus, negaliu tavęs pakęsti.

Tasai įtarimas veikia pasitvirtino. Jis troško padėti man susitaikyti su mūsų skyrybų neišvengiamybe; norėjo, kad pati jam pasakyčiau: tu teisy, viskas baigta. Bet net ir tada išlikau santūri. Ir toliau elgiausi apdairiai, kaip visada darydavau užklupta gyvenimo negandų. Vienintelis išorinis mano nerimo ženklas buvo polinkis į netvarką ir pirštų glebumas, mat tolydžio didėjant kančiai šie vis silpniau gniauždavo daiktus.

Beveik dvi savaites nė sykio neuždaviau jam klausimo, kuris nuo pat pradžių man sukosi ant liežuvio galo. Tik kai nebegalėjau taikstyti su jo melais, nutariau priremti jį prie sienos. Išviriau pomidorų padažo su mėsos kukuliais, kurį jis labai mėgo, supjauščiau bulves, ketindama jas iškepti orkaitėje su rozmariniais. Bet maistą gaminau be jokio malonumo, nenoriai, įsipjoviau skardinių atidarytuvu, man iš rankų išsprūdo vyno butelis, visur patiško stiklas ir vynos, net ant baltų sienų. Tada iškart, pernelyg staigiu judesiu siekdama skuduro, numečiau ir cukrinę. Kurį laiką man ausyse sproginėjo cukraus lietaus šniokštimas, iš pradžių ant marmurinio stalviršio, paskui ant vynu aptaškytų grindų. Pasijutau tokia nukamuota, kad palikau tą jovalą ir nuėjau miegoti, pamiršusi vaikus, viską, nors buvo vienuolikta dienos. Pabudusi ir pamažėliais prisiminusi savo naująją paliktos žmonos padėtį, nutariau, kad daugiau taip negaliu. Apspangusi atsikėliau, sutvarkiau virtuvę, nulėkiau į mokyklą paimti vaikų ir ėmiau laukti, kol jis pasirodys iš meilės vaikams.

Jis atėjo vakare, rodos, geros nuotaikos. Pasisveikinęs dingo Džanio ir Ilarijos kambaryje ir liko su jais, kol anie užmigo. Vėl

išdygęs jau norėjo nusimuilinti, bet priverčiau jį kartu pavakarieniauti, pakišau jam po nosimi puodą su mano virtu pomidorų padažu, kukulius, keptas bulves ir tuo tamsiai raudonu minkštimu gausiai apipyčiau garuojančius makaronus. Norėjau, kad toje makaronų lėkštėje jis išvystų viską, ko išėjęs nebegalės palytėti žvilgsniu, palaižyti, paglostyti, išgirsti, užuosti – daugiau niekada. Bet nepajėgiau išlaukti. Net nebuvo pradėjęs valgyti, kai paklausiau:

– Įsimylėjai kitą moterį?

Jis nusišypsojo, o tada nesutrikęs paneigė, parodydamas natūralią nuostabą dėl tokio nederamo klausimo. Jis manęs neįtikino. Aš gerai jį pažinojau, taip elgdavosi tik meluodamas, paprastai nejaukiai pasijusdavo išgirdęs bet kokį tiesmuką klausimą. Pakartočiau:

– Tai tiesa, ar ne? Yra kita moteris. Kas ji, aš ją pažįstu?

Tada pirmą kartą nuo šios istorijos pradžios pakėliau balsą, surikau, kad turiu teisę žinoti, dargi pasakiau:

– Negali palikti man vilties, kai iš tiesų jau esi viską nusprendęs.

Tada jis nunarinęs akis, nervindamasis ranka mostelėjo man kalbėti tyliau. Buvo akivaizdžiai susirūpinęs, gal nenorėjo, kad pabustų vaikai. Bet man galvoje aidėjo visi iki šiol tramdyti priekaištai, daugybė žodžių jau ritosi per tą liniją, kurią peržengus nebepajėgi savęs klausti, ką dera sakyti, o ko ne.

– Nenoriu kalbėti tyliau, – sušnypščiau, – visi turi žinoti, ką man padarei.

Jis įsistebeilijo į lėkštę, paskui pažvelgė man tiesiai į veidą ir tėškė:

– Taip, yra kita moteris.

Tada su keistu įkarščiu gausiai pasmeigė makaronų ir pakėlė juos prie burnos, lyg tildydamas save, kad nepasakytų daugiau, nei reikia. Bet esminį dalyką juk pasakė, ryžosi pasakyti, ir da-

bar man krūtinę vėrė ilgas skausmas, numarinantis visus kitus jausmus. Tai supratau pastebėjusi, kad nerodau jokios reakcijos į tai, kas darosi.

Jis pradėjo, kaip jam įprasta, stropiai kramtyti, bet staiga kažkas grikštelėjo jam burnoj. Liovėsi kramtęs, šakutė nukrito lėkštėn, jis suaimanavo. Išspjovė kąsnį į delną, makaronus su padažu ir krauju, tai tikrai buvo kraujas, raudonas kraujas.

Abejingai pažiūrėjau į jo suteptą burną, kaip žiūrima į skaidrių projekciją. Jis iškart išsproginęs akis nusišluostė delną servetėle, susikišo pirštus į burną ir nuo gomurio išsitraukė stiklo šukę.

Pažvelgė į ją paklaikęs, paskui parodė man šaukdamas kaip beprotis, su tokia neapykanta, kokios niekad nemaniau jį galint jausti:

– Kas čia dabar? Tai štai ką nori man padaryti? Štai ką?

Jis pašoko, nuvertė kėdę, pakėlė ją, keletą kartų padaužė į grindis, lyg tikėdamasis galutinai pritvirtinti prie plytelių. Pasakė, kad esu nemąstanti moteris, nesugebanti jo suprasti. Aš niekada, niekada iš tiesų jo nesupratau, ir tik jo kantrybė, o gal jo menkumas taip ilgai laikė mudu drauge. Bet dabar užteks. Išrėkė, kad manęs bijo, pridėti stiklą jam į makaronus, kaip aš galėjau, pamišėlė. Išėjo trenkęs durimis, nepaisydamas miegančių vaikų.